

การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดใน
พระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

Improving the Quality of Learning Experiences in Charitable
Schools of Buddhist Temples Based on Brahmavihārā 4 of Wat Sema Muang
Kindergarten, Nakhon Si Thammarat Province

พระปลัดวีรพล วีรพล (หยูแก้ว)

Phrapalad Weerapon Weerapalo (Yookaew)

พระครูประโชติกิจจาภรณ์

Phrakruprachotkichchaporn

ธีระพงษ์ สมหาใหญ่

Teeraphong Somkhaoyai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: khoom.2544@gmail.com

Received: 26 April 2024; Revised: 12 May 2024; Accepted: 23 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) นำเสนอการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ (2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (3) กิจกรรมสร้างสรรค์ (4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม (5) กิจกรรมกลางแจ้ง (6) กิจกรรมเกมการศึกษา โดยดำเนินการต่อเนื่องแต่ยังไม่เกิดคุณภาพ 2) การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมี 6 กิจกรรม โดยนำหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ (1) เมตตา (2) กรุณา (3) มุทิตา (4) อุเบกขา มาใช้ และ 3)

นำเสนอการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้ง 6 กิจกรรมมาใช้ ส่งผลให้การบริหารจัดการบุคลากร งบประมาณ และสถานที่เพียงพอและมีคุณภาพสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพ, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้, หลักพรหมวิหาร 4, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aims to 1) to study the condition of learning experiences in Charitable Schools of Buddhist Temples based on Brahmavihārā Principles of Wat Sema Muang Kindergarten Nakhon Si Thammarat Province, 2) to investigate the quality of learning experiences In Charitable Schools of Buddhist Temples based on Brahmavihārā Principles of Wat Sema Muang Kindergarten Nakhon Si Thammarat Province, and 3) to propose quality learning experiences In Charitable Schools of Buddhist Temples based on Brahmavihārā Principles of Wat Sema Muang Kindergarten Nakhon Si Thammarat Province. This is qualitative research with data collection gathered from in-depth interviews with fifteen key informants, five experts, and seven specialists in focus groups. Content analysis was employed to analyze data.

The findings were as follows: 1) The condition of learning experiences in Charitable Schools of Buddhist Temples based on Brahmavihārā Principles of Wat Sema Muang Kindergarten Nakhon Si Thammarat Province consisted of six activities: (1) movement and rhythm, (2) activities to support experience, (3) activity creation, (4) free play corner activities, (5) outdoor activities, and (6) educational activities, 2) Development of quality of learning experiences in Charitable Schools of Buddhist Temples based on Brahmavihārā Principles of Wat Sema Muang Kindergarten Nakhon Si Thammarat Province consisted of six activities with the application of four Brahmavihārā Principles: (1) Mettā, (2) karuṇā, (3) Muditā and (4) Upekkhā. and 3) The proposal of quality of learning experiences in Charitable Schools of Buddhist Temples based on Brahmavihārā Principles of Wat Sema Muang Kindergarten Nakhon Si Thammarat Province was possible, appropriate, and useful with learning experience management employing six activities of four Brahmavihārā Principles: (1) Mettā, (2) karuṇā, (3) Muditā and (4) Upekkhā.

Keywords: quality development, learning experience, 4 brahmavihāra principles, Buddhist temple nutrition schools

บทนำ

คณะสงฆ์ไทยเป็นองค์กรสำคัญต่อการศึกษาในประเทศไทย มีบทบาทหน้าที่และความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะเจ้าอาวาสที่มีส่วนในการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, 2546) ซึ่งการศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียน เอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา (กรมการศาสนา, 2535) ดังนั้นถือว่าคณะสงฆ์มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนตลอดถึงประชาชนในชาติให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้และความเข้าใจศีลธรรมอันดีงาม ตลอดจนมีความสามารถในการนำวิทยาการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต ปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาที่ครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ขยายโอกาสให้กับชุมชนโดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน มีบทบาทปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่ชาวบ้านทั้งมหาวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนเด็กเล็ก การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ (พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล), 2559)

ในยุคปัจจุบันการที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่ทรัพยากรมนุษย์ (human resources) ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้เองจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองอีกทอดหนึ่ง และการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้นั้นจำเป็นต้องเริ่มต้นในช่วงปฐมวัย ดังนั้น พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 เน้นให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษ (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา) แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันพบปัญหาในกลุ่มเด็กปฐมวัย 0-5 ปี ยังมีปัญหาพัฒนาการไม่สมวัย และพัฒนาการล่าช้ากว่าร้อยละ 27.5 โดยพัฒนาการที่ล่าช้าสุด คือ พัฒนาการด้านภาษา สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวไม่มีความรู้และเวลาในการเลี้ยงดู โดยที่ช่วงวัย 0-3 ปี สมองจะมีพัฒนาการสูงสุดและส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา บุคลิกภาพ และความฉลาดทางอารมณ์ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กจึงเป็นคำตอบที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพราะเด็กในช่วง 5 ปี แรกของชีวิตจะมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นวัยแห่งการเรียนรู้และต้องการการส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้อง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยจะต้องจัดประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเจริญเติบโต มีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ และความสามารถของแต่ละบุคคล การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการนำไปใช้แต่ละโรงเรียนและชุมชนที่สำคัญต้องครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และการที่ครูจะทำงานได้สะดวก มีประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยมีการสนับสนุนจากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือ ผู้แทนศาสนาอื่นในพื้นที่ (ทิตนา แหมมณี, 2549) การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น ผู้บริหารแต่ละคนต่างมีเส้นทางในการบริหารของตนแตกต่างกันไปตามความถนัดและความสามารถที่ตนมีอยู่เพื่อให้โรงเรียนดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

พุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขของคนในสังคม นั่นก็คือ หลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่เด็กทุกคน ผู้บริหารและครูควรยึดหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการครองใจคน คือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 ได้แก่ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบาน พลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลางบำเพ็ญการสงเคราะห์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551) และในการอยู่ร่วมกันของครูและเด็กจำเป็นต้องมีธรรมะเพื่อเป็นเครื่องอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะครูผู้เป็นแม่พิมพ์ของเด็ก จำเป็นต้องเสริมสร้างคุณธรรมคือหลักพรหมวิหาร 4 ให้เกิดขึ้นในจิตใจควบคู่ไปกับหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครูหรือกฎแห่งความประพฤติสำหรับสมาชิกวิชาชีพครู ซึ่งองค์วิชาชีพครูเป็นผู้กำหนด เมื่อปฏิบัติหลักพรหมวิหาร 4 ควบคู่ไปกับหลักจรรยาบรรณแล้ว ทำให้ครูและเด็กอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน บรรยากาศในการเรียนรู้ก็จะเป็นกันเองลดช่องว่างระหว่างกัน

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งวัดได้เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมแบบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนและเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ จึงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาได้นำงบประมาณมาส่งเสริมในทุกๆ ด้าน และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองที่ได้นำบุตรหลานเข้ามาเล่าเรียน โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมืองเป็นโรงเรียนเพื่อการกุศลของวัดที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศด้านวิชาการควบคู่ไปกับคุณธรรม โรงเรียนได้นำแนวคิดทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (Efficiency & Effectiveness School) ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด โดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและร่วมมือดำเนินการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป โดยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน มุ่งเน้นผลิตผล ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญภายใต้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนตามพระราชบัญญัติและในปัจจุบันเพื่อให้ตอบสนองต่อนโยบายมุ่งความเป็นเลิศด้านวิชาการควบคู่กับคุณธรรมทางโรงเรียนได้เล็งเห็นถึงการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ที่ยังมีส่วนควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ การละเลยการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสอนเด็ก ซึ่งเด็กในระดับปฐมวัยถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ จึงส่งผลให้เด็กขาดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนการทำงานให้สำเร็จเพียงเพราะกลัวคุณครู เด็กพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับพัฒนาการ คือ การเร่งอ่านเขียนทั้งที่เด็กยังไม่มีความพร้อมการทำกิจกรรม และการจัดประสบการณ์ 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา ยังมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับเนื้อหาที่ครูสอนให้กับนักเรียน

ด้วยปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมืองจังหวัด

นครราชสีมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผู้เรียนได้อย่างรอบด้านเด็กมีความรู้ควบคู่คุณธรรม ตลอดจนส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้มีรูปแบบวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1) **รูปแบบการวิจัย** ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง และขั้นตอนการนำเสนอ

2) **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามขั้นตอนต่อไปนี้ 2.1) ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จำนวน 15 รูป/คน 2.2) ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยการมีส่วนร่วมของบวร จำนวน 5 รูป/คน และ 2.3) ขั้นตอนการนำเสนอ เพื่อนำเสนอการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ผ่านการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 7 รูป/คน

3) **เครื่องมือการวิจัย** มีอยู่ 2 เครื่องมือ ได้แก่ 3.1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) สำหรับขั้นตอนการศึกษาสภาพ และขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำร่างแบบสัมภาษณ์ที่เสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงและแก้ไข หลังจากนั้นก็นำร่างฯ ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เมื่อผ่านการตรวจสอบก็ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ จากนั้นแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 ขั้นตอน และ 3.2) แบบประเมินการสนทนากลุ่ม (Group discussion assessment) สำหรับขั้นตอนการนำเสนอ ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมินที่สามารถตรวจสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และ

ความเป็นประโยชน์ที่ผ่านการให้คำแนะนำและตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นดำเนินการแก้ไขเพื่อให้ได้ฉบับจริง หลังจากนั้นไปเก็บข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีลำดับการเก็บข้อมูล ดังนี้ 4.1) ขั้นตอนแรกการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ประเด็นสภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จากนั้นขอหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ผลให้เสร็จเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป 4.2) ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ซึ่งมีกระบวนการคล้ายกับการศึกษาสภาพ โดยเพิ่มการสัมภาษณ์ประเด็นการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งนำประเด็นนี้มากำหนดเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ 4.3) ขั้นตอนการนำเสนอ เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่สามารถประเมินเพื่อนำไปเป็นนำเสนอการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งทุกขั้นตอนสามารถบันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะเครื่องมือดังนี้ 5.1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รวบรวมข้อมูลที่ได้โดยสังเคราะห์แยกประเด็นตามองค์ประกอบตามเนื้อหา โดยเรียบเรียงข้อมูลให้การใช้ภาษาเรียบร้อย สละสลวย อ่านเข้าใจง่าย และมีความเป็นวิชาการ และ 5.2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเคราะห์แยกประเด็นตามองค์ประกอบตามเนื้อหาเพื่อนำเสนอการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยเรียบเรียงข้อมูลเพื่อให้ทราบความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ผ่านการประเมินให้คำแนะนำ ซึ่งต้องใช้ภาษาที่เรียบร้อย สละสลวย อ่านเข้าใจง่าย และมีความเป็นวิชาการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1) สภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มี 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง และ 6) กิจกรรมเกมการศึกษา ดังนี้ 1.1) ปัจจุบันสถานศึกษาได้จัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ในช่วงเช้าก่อนเริ่มกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที โดยครูจะใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่นๆ ประกอบการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวตามคำสั่ง ตามคำบรรยาย ด้นออกกกำลังกายและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยจัดให้นักเรียนตามภาพหรือ คลิปวิดีโอ ที่ทางโรงเรียนส่งให้ 1.2) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานทั้งกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ เน้นประสบการณ์หลากหลายสอดคล้องหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ

จิตใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้ ฟัง พูด สังเกต และคิดแก้ปัญหา 1.3) สถานศึกษาได้จัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยให้นักเรียนได้แสดงออกตามจินตนาการให้กล่อมเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ได้สัมพันธ์กับมือและตานักเรียนมีความรับผิดชอบในกิจกรรม นักเรียนสามารถเลือกกิจกรรมที่สนใจได้อย่างอิสระผ่านบรรยากาศที่สนุกสนาน 1.4) สถานศึกษาได้มีการกิจกรรมเสรี/เล่นตามมุมโดยการจัดมุมให้นักเรียนได้เล่นตามอิสระ ตามความสนใจทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ จัดมุมตามหน่วยการเรียนรู้ มีการบูรณาการเกม การละเล่น ให้กับนักเรียนและมีครูกำกับดูแลให้คำแนะนำการเล่นอย่างใกล้ชิด 1.5) สถานศึกษาจัดกิจกรรมกลางแจ้งที่โรงเรียนจัดให้จะเน้นกิจกรรมนอกห้องเรียนโดยจัดตามหน่วยการเรียนรู้ จัดกิจกรรมเดือนละ 1 ครั้ง ควบคู่กับการสอนวิชาพลศึกษา และจะตั้งกติกาในการเล่นก่อนและจะไม่เน้นการแข่งขันเพื่อแพ้ชนะ และ 1.6) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่เน้นพัฒนาการด้านการคิด การสังเกต ทั้งเล่นคนเดียวและเล่นเป็นกลุ่มจัดตามหน่วยการเรียนรู้

2) การพัฒนาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของแนวทาง แนวทางการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล มี 6 กิจกรรม คือ 2.1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ มีการจัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจในแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามที่หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษากำหนด การออกแบบกิจกรรมโดยใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และเด็ก 2.2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ สนับสนุนให้ครูเชิญวิทยากรจากภายนอก เพื่อสร้างบรรยากาศใหม่ๆ ช่วยให้เกิดสนใจและสนุกกับการเรียนรู้อย่างขึ้นและการนำเด็กออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้จากภายนอกภาคเรียนละครั้ง เพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ตรง โดยเน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และมีโอกาสค้นพบด้วยตนเองให้มากที่สุด 2.3) กิจกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์แบบกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ สร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความสุข สนุกสนานแต่ยังคงความมีระเบียบวินัยส่งเสริมให้ครูหาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อเป็นการเปิดโลกทางความคิดสร้างประสบการณ์แปลกใหม่แก่เด็ก 2.4) กิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ทั้งด้านการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสอน การดูแลเอาใจใส่เด็กด้านการเล่นอุปกรณ์ต่างๆ อย่างใกล้ชิดตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ ให้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2.5) กิจกรรมกลางแจ้ง ให้คำปรึกษาครูด้านการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง พร้อมทั้งสนับสนุนเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ได้ตรงตามความต้องการของครูและนักเรียน และ 2.6) กิจกรรมเกมการศึกษา สนับสนุนครูให้จัดทำเกมการศึกษาที่มีความหลากหลายตามระดับความยากและง่ายตามความสามารถของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เล่นอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา ซึ่งสำหรับการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการดำเนินการตามลักษณะกิจกรรมดังนี้ ด้านเมตตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยในการจัดกิจกรรมในด้านนี้สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้มีสุขภาพที่แข็งแรง โดยกิจกรรมอย่างน้อย 10 นาทีในทุกวัน ซึ่งเป็นผลจากการปรารถนาดีต่อการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตภาพในสถานศึกษามีความสุข ด้านกรุณา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา เพราะด้วยการดำเนินกิจกรรมเป็นลักษณะของการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เรียนรู้อย่างเหมาะสมตามลักษณะคุณธรรมข้อนี้ ซึ่งเป็นผลให้ผู้เรียนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม และทำกิจกรรมอย่างสามัคคีไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองเป็นหลักแต่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนควรได้รับ ด้านมุทิตา ได้มีความ

สอดคล้องกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ลักษณะกิจกรรมเป็นการให้นักเรียนฝึกคิดอย่างอิสระ โดยไม่ติดกอบในการทำสิ่งต่างๆ เมื่อผู้เรียนทำผลงานสำเร็จครูสอนควรชื่นชมนักเรียน และกล่าวสิ่งที่เป็นบวก เสนอแนะข้อควรพัฒนาตนเองให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนจุดในสิ่งที่ตนเองให้ดีขึ้นมากกว่าเดิม และการให้นักเรียนรู้จักในการกล่าวชื่นชม และไม่ควรอิจฉาเพื่อนร่วมชั้นที่ทำผลงานได้ดีกว่า เป็นต้น ด้านอุเบกขา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุม และกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอิสระตามความชอบและความสนใจของตนเอง โดยมีคุณครูกำกับดูแลนักเรียนให้สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ รวมทั้งกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมเวลาว่าง ครูผู้สอนควรอยู่ในบริเวณนั้นเพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือกรณีนักเรียนไม่มีความพร้อมหรือไม่สบายให้สามารถรับมืออย่างทันท่วงที

3) ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ได้ข้อสรุปที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกรอบแนวปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา 2) กรุณา 3) มุทิตา 4) อุเบกขา โดยมีการจัดประสบการณ์ 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา โดยที่ด้านเมตตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะในด้านกรุณา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา ด้านมุทิตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านอุเบกขา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุม และกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้สถานศึกษานำผลการศึกษาดำเนินงานเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ นำการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนในสังกัดโรงเรียนการกุศลของวัดอื่นๆ และให้มีการติดตามและประเมินผลการตลอดจนนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ ด้านเมตตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ด้านกรุณา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา ด้านมุทิตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านอุเบกขา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุม และกิจกรรมกลางแจ้ง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมนำมาอภิปรายดังนี้

1) สภาพการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลสรุปว่า 1.1) สถานศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ในช่วงเช้ามืดก่อนเริ่มกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที โดยครูจะใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่นๆ ประกอบการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวตามคำสั่ง ตามคำบรรยาย เต้นออกกำลังกายและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยจัดให้นักเรียนตามภาพ หรือ คลิปวิดีโอ ที่ทางโรงเรียนส่งให้ 1.2) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตาม

แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานทั้งกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ เน้นประสบการณ์หลากหลายสอดคล้องหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้ ฟัง พูด สังเกต และคิดแก้ปัญหา 1.3) สถานศึกษาได้มีการ กิจกรรมสร้างสรรค์โดยให้นักเรียนได้แสดงออกตามจินตนาการ ให้กล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ได้สัมพันธ์กับมือ และตามนักเรียนมีความรับผิดชอบในกิจกรรม นักเรียนสามารถเลือกกิจกรรมที่สนใจได้อย่างอิสระผ่าน บรรยากาศที่สนุกสนาน และ 1.4) สถานศึกษาได้มีการกิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม โดยการจัดมุมให้นักเรียนได้ เล่นตามอิสระ ตามความสนใจทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ จัดมุมตามหน่วยการเรียนรู้ มีการบูรณาการเกม การละเล่นให้กับนักเรียนและมีครูกำกับดูแลให้คำแนะนำการเล่นอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการ ดำเนินกิจกรรมทางสถานศึกษาได้มีการกำหนดตารางการดำเนินกิจกรรมประจำวันในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจน อีกทั้งตลอดกิจกรรมได้มุ่งเน้นการลงมือทำด้วยตนเอง เป็นพัฒนาการส่งเสริมประสบการณ์ใน การดำรงชีวิต และด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ จิตใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้ ฟัง พูด สังเกต และคิดแก้ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของรูดี้ ฮาเรียวาน และ คณะ (Rudi Hariawan and other, 2019) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และการเลี้ยงดู เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการบริการของศูนย์การศึกษาปฐมวัยใน 3 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า 1) การ สนับสนุนเชิงบวกต่อการจัดการการศึกษาและการเลี้ยงดูบุตรในศูนย์การศึกษา 3 แห่ง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1.1) แผนความร่วมมือในการออกแบบโปรแกรมการศึกษาการเลี้ยงดูบุตร 2.2) การทำงานร่วมกันในโครงการ การศึกษาการเลี้ยงดูบุตรที่โรงเรียนและปิดการใช้งานในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและชุมชน และ 1.3) ตรวจสอบการควบคุมและประเมินผลความสำเร็จของโปรแกรม และ 1.4) จัดทำแผนติดตามผลสำหรับ โครงการ และ 2) การนำไปปฏิบัติสภาพแวดล้อมทางครอบครัวสามารถนำไปปฏิบัติได้ดังนี้ 2.1) ต้อง เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแม่และเด็กที่เกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเองที่เพิ่มมากขึ้นของผู้ปกครองในการ ให้ความรู้และการดูแลลูก ๆ ของพวกเขา สภาพแวดล้อมของโรงเรียนอนุบาล 2.2) จัดกิจกรรมการศึกษาการ เลี้ยงดูบุตร การจัดงานวันให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาเด็ก การสร้างความสัมพันธ์ การสนับสนุน และความ ไว้วางใจในโรงเรียน และสภาพแวดล้อมชุมชน และ 2.3) เป็นการนำคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของสมาชิกใน ชุมชนมาประยุกต์ใช้ และจากผลการวิจัยเรื่องนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพรัตน์ กงจีน และทัศนะ ศรี ปัตตา (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการดำเนินงานของครูที่ให้การดูแลการจัดประสบการณ์เรียนรู้ และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพและการดำเนินงานของ ครูที่ให้การดูแลการจัดประสบการณ์เรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย และดูแลสุขภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษา และการสื่อสาร และด้านที่ มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการดูแลและพัฒนาอย่างรอบด้าน

2) การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครราชสีมา มี 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา และสอดคล้องกับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ดังนี้

ด้านเมตตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยในการจัดกิจกรรมในด้านนี้สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้มีสุขภาพที่แข็งแรง โดยกิจกรรมอย่างน้อย 10 นาทีในทุกวัน ซึ่งเป็นผลจากการปรารถนาดีต่อการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตภาพในสถานศึกษามีความสุข ด้านกรุณา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา เพราะด้วยการดำเนินกิจกรรมเป็นลักษณะของการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามลักษณะคุณธรรมข้อนี้ ซึ่งเป็นผลให้ผู้เรียนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม และทำกิจกรรมอย่างสำนึก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองเป็นหลักแต่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนควรได้รับ ด้านมุทิตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ลักษณะกิจกรรมเป็นการให้นักเรียนฝึกคิดอย่างอิสระ โดยไม่ติดกอบในการทำสิ่งต่างๆ เมื่อผู้เรียนทำผลงานสำเร็จครูสอนควรชื่นชมนักเรียน และกล่าวสิ่งที่เป็นบวก เสนอแนะข้อควรพัฒนาตนเองให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนจุดในสิ่งที่ตนเองให้ดีขึ้นไปมากกว่าเดิม และการให้นักเรียนรู้จักในการกล่าวชื่นชม และไม่ควรอิจฉาเพื่อนร่วมชั้นที่ทำผลงานได้ดีกว่า เป็นต้น ด้านอุเบกขา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุม และกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอิสระตามความชอบและความสนใจของตนเอง โดยมีคุณครูกำกับดูแลนักเรียนให้สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ รวมทั้งกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมเวลาวาง ครูผู้สอนควรอยู่ในบริเวณนั้นเพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือนักเรียนไม่มีความพร้อมหรือไม่สบายให้สามารถรับมืออย่างทันท่วงที ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้วยกระบวนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาต้องการมุ่งเน้นถึงการสร้างเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่ทำให้ทุกฝ่ายสถานศึกษาสามารถร่วมมือกันในการวางแผนรับมือเป็นอย่างดีเป็นระบบ หากกระบวนการในการดำเนินงานไม่ชัดเจนการดำเนินกิจกรรมให้กับผู้เรียนอาจส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างครอบคลุมตามเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและนโยบายที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอลิซาเบธ (Elizabeth, 2018) ที่ได้วิจัยในเรื่อง การมีส่วนร่วมของนักเรียนในด้านคุณภาพกระบวนการรับรองในระดับอุดมศึกษาในวิทยาลัยการศึกษาต่อเพิ่มเติม การรับรู้ของนักศึกษา ครู/อาจารย์ และผู้จัดการ ผลการวิจัยพบว่า ข้อค้นพบของการศึกษาได้ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับความซับซ้อนของการที่นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา และแสดงให้เห็นว่าบริบทของในวิทยาลัยการศึกษาต่อเพิ่มเติมมีอิทธิพลต่อธรรมชาติที่ก่อเกิดสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะจึงมีให้ไว้ว่า ควรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกันมากขึ้นในการประกันคุณภาพในวิทยาลัยการศึกษาต่อเพิ่มเติม ซึ่งรวมถึงการที่นักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพกระบวนการรับรองในระดับอุดมศึกษาและจากการที่ได้ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิณา คำคุ้ม (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14 ในจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจบริหารจัดการภายในโรงเรียนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีความมีความเสมอภาค มีความยุติธรรม มีใจเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติด้วยความอคติสำนึกดี ปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยหลักการและเหตุผลมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลและมีน้ำใจต่อบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

3) การนำเสนอการพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนโรงเรียนการกุศล

ของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกรอบแนวปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา 2) กรุณา 3) มุทิตา 4) อุเบกขา โดยมีการจัดประสบการณ์ 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ และมีข้อเสนอแนะให้สถานศึกษานำผลการศึกษาศาภาพการดำเนินงานเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ นำการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนในสังกัดโรงเรียนการกุศลของวัดอื่นๆ และติดตามและประเมินผลการตลอดจนนำแนวการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งหากสถานศึกษามีการเก็บผลการวิจัย นำผลวิจัยไปเปรียบเทียบและได้ค้นพบแนวทางวิจัยหรือเทคนิควิธีใหม่จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนซึ่งนอกจากจะประสบผลสำเร็จในสถานศึกษาของตนเองแล้ว ยังสามารถนำไปเป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ได้อีกด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยแบบผสมผสาน อาจารย์ใหญ่ให้ความเห็นว่านักเรียนมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมนี้ช่วยแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย กาวิจาและอุเทน ลาพิงค์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ไปปฏิบัติในการสอนของครู โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูนำหลักพรหมวิหารธรรมไปปฏิบัติในการสอนโดยมีอรรถาธิบายที่ดีมีน้ำใจต่อผู้เรียน ไม่ใช่อำนาจกับผู้เรียนเกินขอบเขต ใช้วิธีการสร้างขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชยมีความตรงต่อเวลาในการสอน มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ 2) ครูไม่สามารถแสดงความเมตตาต่อนักเรียนทุกคนได้เท่าที่ควร เพราะนักเรียนแต่ละคน มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน นักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนรู้ และนักเรียนไม่กลัวครูลงโทษ ทำให้ไม่เชื่อฟังครูเท่าที่ควร และ 3) ประโยชน์จากการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปปฏิบัติในการสอนทำให้นักเรียนเกิดความรัก และเชื่อฟังในการอบรมสั่งสอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อครู เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่ได้รับคำชื่นชม ครูมีความเป็นกลางในการตัดสินปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ฉะนั้นในการนำเสนอผลผู้วิจัยจึงเห็นสมควรว่าวิธีการนี้ที่ได้นำหลักพรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา 2) กรุณา 3) มุทิตา และ 4) อุเบกขา มาใช้จึงสามารถกำหนดแผนงานหรือโครงการเพื่อรองรับนักเรียนในการพัฒนาให้มีสมรรถนะตามเป้าหมาย พันธกิจ และนโยบายของกระทรวงศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของนาเฮล อาโอ อับดุลลอห์ และคณะ (Nahel A O Abdallah and other, 2019) ที่ได้ศึกษาในเรื่อง บทบาทของปัจจัยด้านคุณภาพต่อระบบการจัดการเรียนรู้การยอมรับจากมุมมองของผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพข้อมูล คุณภาพระบบ คุณภาพการบริการ และคุณภาพของผู้สอนสามารถมีความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การนำระบบการจัดการอีเลิร์นนิ่งมาใช้โดยคำนึงถึงความเชื่อของผู้สอน ซึ่งยังมีส่วนสนับสนุนเชิงบวกต่อวรรณกรรมที่มีการจำกัดในการประเมินตัวทำนายคุณภาพของการเรียนรู้การนำระบบการจัดการมาใช้

องค์ความรู้ใหม่

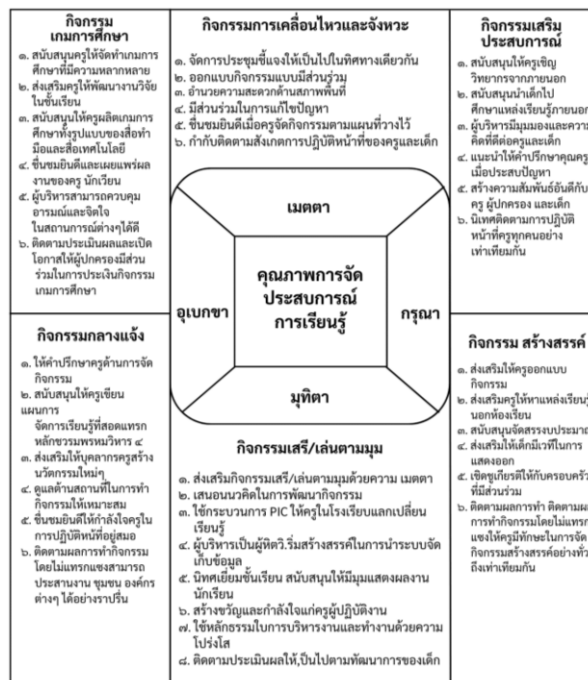
การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา ดังนี้

1) เป้าประสงค์ คือ เป้าหมายที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยชื่อว่า “การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

2) ขอบข่ายการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีด้วยกัน ด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา

3) หลักพรหมวิหาร 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) เมตตา 2) กรุณา 3) มุทิตา 4) อุเบกขา เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้ง 6 กิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ตามขั้นตอนที่ปรากฏอยู่ในภาพที่ 1

ภาพที่ ๑ องค์ความรู้ใหม่

สรุป

จากการศึกษาในประเด็นนี้ทำให้ทราบสภาพสภาพการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาของโรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชทำให้ได้ทราบว่า ทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมก่อนเข้าชั้นเรียนที่สร้างความพร้อมทั้งทางกาย วาจา และใจ ทั้งการจัดกิจกรรมเข้าจังหวะ การส่งเสริมความรู้และจินตนาการตามช่วงวัย การละเล่นที่ได้ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีการจัดประสบการณ์ภายในโรงเรียน 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ 3) กิจกรรมสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) กิจกรรมเกมการศึกษา ในขณะเดียวกันได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผลที่เกิดขึ้นทำให้ได้

แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนของผู้เรียน โดยที่ได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ดังนี้ ด้านกรุณา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา เพราะด้วยการดำเนินกิจกรรมเป็นลักษณะของการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เรียนรู้อย่างเหมาะสมตามลักษณะคุณธรรมข้อนี้ ซึ่งเป็นผลให้ผู้เรียนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม และทำกิจกรรมอย่างสามัคคี ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองเป็นหลักแต่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนควรได้รับด้านมูทิตา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ลักษณะกิจกรรมเป็นการให้นักเรียนฝึกคิดอย่างอิสระโดยไม่ติดกรอบในการทำสิ่งต่างๆ เมื่อผู้เรียนทำผลงานสำเร็จครูสอนควรชื่นชมนักเรียน และกล่าวสิ่งที่เป็นบวกเสนอแนะข้อควรพัฒนาตนเองให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนจุดในสิ่งที่ตนเองให้ดีขึ้นไปมากกว่าเดิม และการให้นักเรียนรู้จักในการกล่าวชื่นชม และไม่ควรริอาลาเพื่อนร่วมชั้นที่ทำผลงานได้ดีกว่า เป็นต้น ด้านอุเบกขา ได้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเสรี/ เล่นตามมุม และกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอิสระตามความชอบและความสนใจของตนเอง โดยมีคุณครูกำกับดูแลนักเรียนให้สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้รวมทั้งกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมเวลาว่าง ครูผู้สอนควรอยู่ในบริเวณนั้นเพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือกรณีนักเรียนไม่มีความพร้อมหรือไม่สบายให้สามารถรับมืออย่างทันท่วงที

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1) โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ควรจัดโครงการอบรมแนวทางการดำเนินงานการสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามหลักพรหมวิหาร 4 ให้กับครูผู้สอนทุกภาคเรียน
- 1.2) โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เพียงพอ
- 1.3) โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ควรสร้างครูแกนนำในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นประจำทุกปีการศึกษา

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 2.1) โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ควรจัดกลุ่ม PLC ด้านการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผน การดำเนินงานกิจกรรมของสถานศึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นๆ ทั้งในและนอกสังกัดโรงเรียนการกุศลของวัด
- 1.2) โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ในการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อใช้ในการดำเนินการภายในโรงเรียนของตนเอง
- 1.3) โรงเรียนอนุบาลวัดเสมาเมือง ควรมีครูแกนนำและจัดทำคู่มือการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 อย่างต่อเนื่อง และขยายผลการดำเนินงานแก่สถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1) ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนสังกัดอื่นๆ ต่อไป

3.2) ควรศึกษาวิจัยเชิงประสิทธิภาพของสถานศึกษาที่นำการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้

3.3) ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำพรหมวิหาร 4 ไปใช้เพื่อปลูกฝังนักเรียนในกลุ่มวิชาเกี่ยวกับกิจกรรมกลางแจ้ง หรือวิชาที่เกี่ยวข้องเช่นการมีเมตตาต่อเพื่อนในกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2535). คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

ทิตนา แคมมณี. (2549). ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเรื่องยากที่ทำได้จริง. กรุงเทพมหานคร: อัลฟามีเลินเนียม.

ธวัชชัย กาวิจาและอุเทน ลาพิงค์. (2561). การนำหลักพรหมวิหารธรรมไปปฏิบัติในการสอนของครู โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. พุทธศาสตร์ศึกษา. 9(2), 115-132.

ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์. (2546). การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินญาณพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล). (2559). บทบาทคณะสงฆ์กับการศึกษาของอาเซียนและนานาชาติ. วารสารเสียงธรรมจากมหายาน. 2(1), 36-57.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). ธรรมญูชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

ยุพารัตน์ กงจีน และทัศนะ ศรีปัตตา. (2565). สภาพและแนวทางการดำเนินงานของครูที่ให้การดูแลการจัดประสบการณ์เรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. Journal of Roi Kaensarn Academi. 7(9), 33-56.

วีณา คำคุ้ม. (2563). พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ในจังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Elizabeth A. Scott. (2018). Student involvement in the quality assurance processes in HE in FE: perceptions of students, teachers and managers. A thesis of Doctor in Education. Gduate School: University of London.

- Nahel A O Abdallah and other. (2019). The role of quality factors on learning management systems adoption from instructors' perspectives. The Online Journal of Distance Education and e-Learning. 7(2), 133-150.
- Rudi Hariawan and other. (2019). Contributions Management of Parenting and Education Program to Strengthen the Service Three Early Childhood Education Center. International Education Studies. 12(2), 100-108.